

Effectief feedback geven bij het lezen

Praktische handvatten voor het taalles- en rekenonderwijs zoals deze Kwaliteitskaart Opbrengstgericht Werken zijn te vinden op www.schoolaanzet.nl. Deze website bevat alle informatie en handreikingen die in het kader van School aan Zet worden ontwikkeld om het onderwijs (in de basisvaardigheden) te verbeteren.

Het geven van feedback is uitermate belangrijk binnen het leesonderwijs. Het geeft de leerlingen zicht op dat wat al heel goed gaat en op waar verbetering nodig is. De manier waarop feedback plaatsvindt, is hierbij essentieel. Hoe de leerkracht het beste kan reageren op fouten, is afhankelijk van het doel van de leestaak en wat werkt voor deze leerling in deze specifieke situatie. In deze kwaliteitskaart komen twee soorten van feedback aan bod: uitgestelde en directe feedback. Daarnaast wordt het belang van positieve en evaluatieve feedback onderstreept en worden er ideeën aangereikt voor de manier waarop leerlingen zelf feedback kunnen geven op hun eigen leesproces.

Positieve feedback

Voorals leeszwakke leerlingen hebben snel in de gaten dat ze niet zo snel vorderen als andere leerlingen. Ze kunnen dan het gevoel krijgen dat ze niets goed doen, terwijl dat niet de realiteit is. Ze maken vaak kleinere stapjes in hun vooruitgang, maar ook die stapjes moeten gezien worden. Het geven van positieve feedback is dan ook belangrijker dan alleen feedback op leesfouten. Positieve feedback moet duidelijk maken wát er precies goed is gegaan. Dus niet: 'goed zo' of 'goed gelezen', maar: 'Ik vind het knap dat je het woord 'voorzichtig' vandaag goed leest, terwijl het gisteren nog zo lastig was.' Of: 'Je sprak deze letter in één keer goed uit.' Of: 'Ik vind dat je zo mooi op toon voorleest, je maakt het verhaal daardoor zo spannend.' De vooruitgang moet met het kind besproken worden waarbij duidelijk gemaakt wordt dat de vooruitgang komt door zijn/haar eigen inspanningen en doorzettingsvermogen, en niet door die van de leerkracht.

Uitgestelde feedback

Bij uitgestelde feedback geeft de leerkracht pas een correctie op een fout gelezen woord wanneer de leerling een zin helemaal heeft gelezen. De leerling krijgt dan de kans zichzelf te verbeteren, wat goed is voor zijn/haar metacognitieve

vaardigheden. Hoort hij/zij zelf de fout niet, dan krijgt hij/zij feedback doordat de leerkracht het verkeerd gelezen woord in z'n geheel correct voorzegt of een hint geeft zoals bijvoorbeeld: 'Verdeel het woord eens in stukjes', of: 'Wat is de eerste letter van het woord?' Deze vorm is bij veel leerkrachten bekend als de 'wacht-hint-prijs'-methode.

Directe feedback

Directe feedback heeft vaak de voorkeur bij leeszwakke leerlingen omdat fouten voorkomen betekent dat het woordbeeld een veiligere inprenting heeft. Ook creëert directe feedback meer leereffect en zorgt het voor minder frustratie. Bij deze manier van feedback speelt voorlezen en voorzeggen een grote rol. Dit uit zich bijvoorbeeld in het direct voorzeggen van een fout gelezen woord, of het voorlezen van een woord waarbij de leerling lang aarzelt. Het uitgangspunt bij deze manier van feedback geven is, dat fouten voorkomen beter is dan ze te laten optreden. Hierbij is het van belang om vooraf tegen de leerling te zeggen dat de leerkracht op deze manier gaat helpen. Zeg bijvoorbeeld: 'Ik ga jou straks helpen om deze tekst heel goed te lezen. Als je lang twijfelt bij een woordje, zeg ik het voor. Als je een woordje fout leest, zeg ik direct hoe je het wel mag lezen. Je herhaalt dan het goede woord'.

Evaluerende feedback

Niet alleen de leerkracht, maar ook de leerling zelf kan feedback geven op zijn/haar eigen leesproces. Als de leerling het eigen lezen kan evalueren ondersteunt dit zijn/haar metacognitieve vaardigheden het meest. U kunt bijvoorbeeld vragen: 'Hoe vind je zelf dat je gelezen hebt?' Daarbij kan de leerkracht aandachtspunten geven. Bijvoorbeeld: 'Lukt het om lange woorden te lezen?', 'Wat vind je makkelijk om te lezen, wat moeilijk en waarom?', 'Lees je spannend voor?' Probeer de leerling trots te laten zijn op zijn/haar prestatie, ook als de vooruitgang maar klein is. Het kan hierbij helpen om vooraf met leerlingen doelen af te spreken die betrekking hebben op het heden en de toekomst en deze om te zetten in zogenaamde schaalvragen. Bijvoorbeeld: 'Als je op een schaal van 1-10 aan mag geven hoe vloeiend je al leest, waar zet je dan een streepje?' In onderstaande tabel geven we een aantal voorbeelden van deze schalen.

Effectief feedback geven bij het lezen

Leesvloeïendheid									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Leesplezier									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Op toon lezen									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Naar aanleiding van deze vragen kan er een 'schaalgesprek' met de leerling plaatsvinden. Stel bijvoorbeeld de vraag: 'Je geeft nu een vijf, wat heb je gedaan dat je jezelf een vijf geeft?' Herhaal vervolgens dit cijfer en geef een compliment. Vraag vervolgens wat de leerling al onderneemt (anders doet) zodat hij/zij zich dit cijfer kan geven. En vraag dan: 'Wat ga jij doen om daar een zes van te maken?' Wanneer je als leerkracht wederom met deze leerling werkt kan dezelfde schaal gebruikt worden en opnieuw worden ingevuld. De vraag die gesteld kan worden is: 'Wat is er nu anders dan de vorige keer?' en 'Wat heb je daarvoor gedaan?' en 'Wat wil je nog graag leren?' en 'Wat heb je daarvoor nodig?'. Het gaat erom dat de leerling zelf doelgericht zijn volgende stapje vaststelt en leert zijn eigen leerproces te controleren en bij te sturen vanuit een intrinsieke motivatie om te leren. Het wordt aangeraden om voor deze werkwijze het boek Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs van Cauffman & Van Dijk (2009) te raadplegen.

Tot slot

Bedenk iedere keer weer dat het doel van de ondersteuning is dat alle leerlingen succeservaringen opdoen. Het vertrouwen van de leraar in de leerling is essentieel. Doordat de leerling een gevoel van competentie krijgt wordt de basis gelegd voor een positief zelfbeeld van de leerling. Zonder competentiegevoel is leren niet mogelijk!

Toepassingen

De richtlijnen die in deze kwaliteitskaart worden besproken worden onder meer toegepast in de kwaliteitskaarten Leerlingen betrekken bij leesprestaties. 110516 3. Woorden steeds beter lezen. 110516 4. Teksten steeds beter lezen. Deze kaarten zijn te vinden op www.taalpilots.nl/implementatiekoffer/organisatie.

Gebruikte literatuur

Cauffman, L. & Van Dijk, D.J. (2009). Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs. Amsterdam: Boom. Houtveen, A.A.M., Brokamp, S.K. & Smits, A.E.H. (2009). Lezen is weer leuk. Achtergronden en ontwikkelingen in het eerste projectjaar van het LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST). Utrecht: Hogeschool Utrecht. Smits, A. & Braams, T. (2006). Dyslectische kinderen leren lezen. Amsterdam: Boom. Struiksmā, A.J. C. (2003). Lezen gaat voor. Proefschrift. Amsterdam: Vu Uitgeverij

Colofon

De kwaliteitskaart Effectief feedback geven bij het lezen is ontwikkeld door Eveline Wouters, Seminarium voor Orthopedagogiek. School aan Zet ontwikkelt handreikingen en kwaliteitskaarten rond taal, rekenen en opbrengstgericht werken. Dit vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de PO-Raad. Voor vragen rond de kwaliteitskaarten taal en lezen kunt u contact opnemen met Gea Spaans, secretariaat@schoolaanzet.nl.

KKEFG98

© Buiten het downloaden zijn alle rechten op dit product voorbehouden aan:

Postbus 556, 2501 CN Den Haag
e-mail: secretariaat@schoolaanzet.nl
www.schoolaanzet.nl

KWALITEITSKAART